

MED CIVILNO DRUŽBO IN STROKOVNIM ZDRUŽENJEM

Civilno družbo po mnenju večine strokovnjakov in teoretikov sestavljajo državljani, ki na kakršenkoli način – najpogosteje kolektivno – izražajo svoje interese, ideje, predloge, izmenjujejo informacije ter dosegajo skupne cilje – predvsem pa postavljajo svoje zahteve državi. Civilna družba v svojih zahtevah državi najpogosteje zahteva ugodnosti, koncesije, spremembe v obstoječi politiki, poprave krivic in odgovornost za dogovorjeno. Osrednji moto civilne družbe je skrb za državljane, skrb za javno dobro in delovanje države v skladu s pričakovanji večine.

V zborniku posveta v organizaciji Državnega sveta v letu 2000 pod naslovom »Državni svet med civilno družbo in politiko« je dr. Rado Bohinc zapisal, da sedanja slovensko družbeno stvarnost in civilno družbo opredeljujejo naslednji kriteriji: prostovoljnost, demokratičnost, zasebnost in raznolikost, drugi pa dodajajo še nepolitičnost in neideološkost. Prostovoljnost po njegovih besedah pomeni prostovoljnost nastanka organizacij civilne družbe – to pomeni določitev njenega delovnega področja, programa, notranje organiziranosti, vključno s določitvijo pogojev za pridobitev članstva – vstop in izstop, finančnimi in drugimi obveznostmi. Za civilne družbene organizacije velja, da so korporativne pravne osebe – v ospredju je članstvo in ne premoženje. Organizacija je torej v prvi vrsti namenjena zadovoljevanju interesov, ki jih utemeljijo člani. Demokratičnost se povezuje z vprašanjem, v kolikšni meri so člani oziroma je članstvo vključeno in povezano s sprejemanjem odločitev. V vsaki organizaciji obstajajo modeli prenosa pooblastil na skupine in posameznike na določenih ravneh upravljanja. Demokratičnost predstavlja vključevanje najširšega dela članstva v oblikovanje in gradnjo temeljnih programskih usmeritev. Zasebnost je po besedah avtorja nasprotje javnosti in pomeni uporabo avtonomno postavljenih pravil ravnanja brez oblastne prisile. Zasebno se v praksi večkrat nadomešča z izrazom nevladno – kot nasprotje oblastnemu, administrativnemu oziroma prisilnemu uravnavanju določenega področja. Raznolikost in pluralizem sta pomembna prepoznavna elementa civilne družbe. Organizacije, ki si prizadevajo monopolizirati politični prostor, v svojem bistvu zavračajo oba zgoraj navedena elementa, ki sta značilna za civilno družbo – to pomeni, da takih organizacij ni mogoče šteti med civilno družbo. Neideološkost in nepolitičnost nikakor ne pomenita, da posamezniki, vključeni v organizacijo civilne družbe, nimajo lastnega političnega prepričanja, svetovnega nazora ali odnosa do ideologije, kar pomeni, da se v organizacijo ne vklju-

čujejo in povezujejo na tej osnovi, temveč na osnovi programskih okvirjev organizacije. Članstvo v organizaciji civilne družbe pa ne pomeni, da posameznik ne more biti član političnih organizacij oziroma političnih strank.

Prof. dr. Ivan Kristan je v prispevku v zborniku občanskega foruma »Civilna družba v Sloveniji in Evropi« – leto 1999, zapisal: »Civilna družba je relativno avtonomna sfera, ki pri svojem delovanju v načelu ni odvisna od države in njenih institucij, pa vendar je civilna družba z državo povezana. Na sodobni stopnji družbenega razvoja predstavlja pravna in socialna država pravni in socialni prostor za delovanje družbe. Civilna družba je zainteresirana za demokratično urejeno pravno in socialno državo, ker v takšnih pogojih lahko razvija ustvarjalne iniciative in artikuliranje in uveljavljanje posamičnih in skupinskih interesov. V svojem delovanju se civilna družba opira na temeljna ustavna načela, na katerih temelji država oziroma celotna družba, in se tudi poslužuje ustreznih institucij države. Civilna družba bi se torej morala postaviti v bran pravne države, kadar je ta ogrožena, ker v pogojih nespoštovanja načel pravne države civilna družba ne more uspešno delovati.«

Moto 4. kongresa zdravstvene nege, ki bo v letu 2003, bo »Globalizacija in zdravstvena nega«. Beseda globalizacija ima toliko definicij in predstav, kolikorkrat je izrečena. Govorimo o krepitvi svetovnih družbenih procesov, ki povezujejo med seboj tudi najbolj oddaljene kraje na našem planetu. Globalizacija sodi v zadnjih letih, predvsem pa danes, med dogajanja, ki so za številne dogodke močno zaslužna, za nekatere pa tudi kriva. Globalizacija sega v vse pore življenja – gospodarstvo, socialo, kulturo, zdravstvo, ekologijo in politiko v vseh svojih razsežnostih. Za nekatere avtorje je to star zgodovinski pojav, star vsaj toliko kot kapitalizem. Informacijska družba je eden od produktov globalizacije, ki ji sodobne komunikacijske tehnike omogočajo pretok najrazličnejših informacij v zelo kratkem času, ki pogosto ni daljši od sekunde. Vse to pomeni, da je treba na novo premisliti dosedanje razumevanje časa in prostora. Prav globalizacija je pripeljala do tega, da govorimo »o človeštvu in o človeški družbi« – torej tudi o novodobni in moderni civilni družbi.

Poleg izobrazbe in usposobljenosti je zdravje pomembna sestavina človeškega kapitala. Zdravje je hkrati tudi sestavni del socialne blaginje in kazalec razvitosti države. Zdravi ljudje so bolj produktivni, imajo bistveno več možnosti za vključevanje v druž-

beno in gospodarsko dejavnost. Krepitev človeških virov zahteva od države promocijo, uveljavljanje zdravega načina življenja in razvijanje odgovornosti za lastno zdravje ob hkratnem povečevanju zaščite pravic bolnih. Prav zato je za doseganje socialne blaginje potrebno krepiti vlogo nevladnih organizacij in strokovnih združenj, ki na eni strani predstavljajo glas javnosti in na drugi strani zahteve strokovnjakov za doseganje zastavljenih ciljev.

Svetovna zdravstvena organizacija je za letošnji moto ob 7. aprilu – svetovnem dnevu zdravja – izbrala geslo »Gibanje za zdravje«. Znotraj tega gesla lahko najdemo številne elemente, ki predstavljajo gibanja za zdravje v najširšem pomenu besede. In če je eno od »gibanj« tudi naše združenje – Zbornica zdravstvene nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije, mu velja v skladu z letošnjim geslom nameniti tudi več pozornosti.

Stanovsko organiziranje medicinskih sester bo letos v Sloveniji beležilo 75 let. Skromni začetek sega v leto 1927, ko se je trinajst medicinskih sester, delujočih v šolah in zavodih v Ljubljani, povezovalo z okrajno zdravstveno oblastjo v Organizacijo absolventk šole za sestre v Ljubljani, katere namen je bila krepitev vloge medicinskih sester. Povezave so potekale vse do Beograda, v arhivskih dokumentih pa organizacija velja za prvo sestrsko organizacijo v Jugoslaviji. Skozi vsa ta leta je organizacija delovala po načelih civilne družbe in s tem na najrazličnejše načine igrala pomembno vlogo pri vplivu na kreiranje zdravstvene politike, na določanje strokovnih prioritet in usmerjanje statusa stroke zdravstvene nege in njenih strokovnjakov.

V različnih strokah niso redka razmišljanja in polemike o temu, kdo je v vrhu stroke. Mnenja so pogosto zelo različna. Zagotovo se ne moremo izogniti dejstvu, da stroko tvorijo strokovnjaki – eksperti, ki se med seboj povežejo v strokovno združenje – to je v našem primeru Zbornica zdravstvene nege Slovenije – Zveza društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije. Združenje – zveza enajstih regijskih društev – je v letu 1992 svojim do tedaj s statutom opredeljenim društvenim nalogam dodalo še nabor nalog, ki naj bi jih po vzorcu drugih dveh zakonsko opredeljenih zdravstvenih zbornic opravljala tudi Zbornica za zdravstveno nego. Vse do danes je Zbornica – Zveza enovita organizacija, ki s svojimi akti skrbi za strokovni razvoj stroke, ga zagotavlja in usmerja, skrbi za permanentno izobraževanje in s Kodeksom etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije za etično držo vseh izvajalcev zdravstvene nege. Znotraj organizacije deluje 29 strokovnih sekcij, ki pokrivajo specifična strokovna področja zdravstvene nege in skrbijo za podiplomsko strokovno izobraževanje in usposabljanje izvajalcev zdravstvene nege. Članstvo je prostovoljno in, kot smo zapisali v statut, hkrati čast in obveza za vse medicinske sestre in zdravstvene tehnike v Sloveniji.

Identifikacija z edino stanovsko organizacijo v Sloveniji, ki povezuje izvajalce zdravstvene nege, se odraža v 90,78 % včlanjenih od 13.765 vseh, ki delujejo v Sloveniji na področju zdravstvene nege. Še vedno najdemo posameznike, ki se sprašujejo o smislu delovanja naše organizacije. Tudi ni redko vprašanje – kaj pa imam od organizacije? Vzroka za takšna vprašanja sta dva – ali so plod nepoznavanja vloge in nalog organizacije na eni strani ali pa za nepoznavanje splošne definicije civilne družbe in njene vloge na drugi strani. Pri tem ne moremo zanemariti dejstva, da nobeno telo, ki je imenovano s strani Ministrstva za zdravje, ni avtonomno, saj mu naloge opredeli ministrstvo. Naše združenje, ki ima v členih svojega statuta zapisano prostovoljno članstvo, ima vse možnosti avtonomnega delovanja in delovanja po načelih civilne družbe. Izvajalci zdravstvene nege vse premalo poznamo pomen civilne družbe, ki predstavlja enega najpomembnejših kazalcev demokratične ureditve določene družbe ali države.

Pred nami so številne naloge in izzivi. Položaj in moč organizacije – Zbornice zdravstvene nege Slovenije – Zveze društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije – si bomo krepili z dobrim poznavanjem vloge civilne družbe. Moč morajo predstavljati jasno oblikovana stališča, dobro oblikovane zahteve in z argumenti podprti cilji za vse strokovne odločitve. Še posebej pa so pomembne vse tiste odločitve, ki se nanašajo na sistem zdravstvenega varstva kot spleta številnih sestavin in ožjih področij. Le tako bosta država in politika težko obšli ali prezrli mnenje slovenskih medicinskih sester, še zlasti, če bo to pomenoteno in bo predstavljalo voljo vseh, ki delujemo na področju zdravstvene nege. Pomembno je zavedanje, da je združenje pomemben člen civilne družbe, ki mora postati in biti pobudnik razprav in oblikovanja stališč o vseh pomembnih vprašanjih ožje in širše problematike – za to ima pravico in vse možnosti. Politična debata je po mnenju nekaterih priznanih časopisnih kolumnistov v drugi polovici zadnjega desetletja pridobila svoj prostor v parlamentu, civilna družba pa ima mesto tudi v strokovnih združenjih.

Zbornica zdravstvene nege je bila ustanovljena v letu 1992 z namenom, da poveže strokovnjake/inje zdravstvene nege in da si v skladu z drugo zakonodajo zagotovi izvajanje nekaterih, za stroko pomembnih nalog, ki naj bi imele status javnih pooblastil, ki bi jih dodelil zbornici minister za zdravje. Te naloge pa so: podeljevanje, podaljševanje in odvzem licence – pravice do samostojnega dela v zdravstveni negi, izvajanje strokovnega nadzora, načrtovanje, spremljanje in nadzorovanje dodiplomskega in podiplomskega izobraževanja ter vodenje registra izvajalcev zdravstvene nege v Sloveniji. Letos mineva 10 let, od kar si v združenju prizadevamo priti do teh pooblastil. V tem času nam je uspelo dokazati, da strokovni nadzor v stroki zdravstvene nege lahko in morajo izvajati le strokovnjaki zdravstvene nege – in odgovor, zakaj ne zdravniki, je na dlani: zato ker se zdravstvene nege

niso učili. In enako velja za vse stroke, ki nastopajo v zdravstvu. Najpogostejši odgovor vseh ministrov do slej na zahtevo po Zbornici zdravstvene nege je bil, da bi to pravico potem morali priznati še ostalim strokam, ki nastopajo v zdravstvu. To nas ni zadovoljilo in nas tudi ne bo, kot nas ni v teh nekajletnih prizadevanjih zadovoljila izjava, da sta v zdravstvu dva nosilna poklica – zdravnik in medicinska sestra.

Ob bok takemu razmišljanju se postavi glas zdravilcev – Konaz – združenja komplementarnih in naravnih zdravilcev, ki bodo po izjavah ministrstva dobili svoje mesto v zdravstveni zakonodaji in svojo zbornico. Zagotovo bo moralo ministrstvo pri vsakem nadaljnjem imenovanju temeljito opredeliti definicijo zdravstvenih zbornic in njihove vloge ter naloge. Dejstvo je, da mora združenje – pa naj se imenuje kakorkoli, za skladnost razvoja stroke in njenih izvajalcev

od države – ministrstva za zdravje dobiti kompetence za izvajanje zgoraj naštetih nalog, vse druge lahko izvaja v drugih oblikah združevanja: zveza društev, regijska društva, strokovne sekcije. Državi želimo dokazati, da imajo državljani pravico do kakovostne zdravstvene nege, ki mora biti ustrezno organizirana, vodena in nadzirana kot stroka in pod ustreznim nadzorstvom morajo biti tudi njeni izvajalci. In ker je to skrb države, strokovno združenje pa zagotavlja ustrezne strokovnjake in ima možnosti za izvajanje teh nalog, jih ponujamo in želimo opravljati v Zbornici zdravstvene nege – Zvezi društev medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije.

V zdravstvu ima javni interes pomembno vlogo, zato je vključenost javnosti – civilne družbe – pa naj bo to občanska iniciativa ali pa strokovno združenje – dober korektiv za uresničitev zastavljenih ciljev.

Petra Kersnič